

שכר, פריך צגמ' פשיטא, דכיון שעושה המעשה והגאה ידידיה פשיטא דהוא נותן שכר, ובכל חד וחד טרח צגמ' למלאו צו שום חידוש, וא"כ קשה לי דצגט למה לא פשיט ליה דהצטל נותן שכר, אלא אדרבה פריך מאי טעמא, והלא הצטל עושה כל המעשה, והגאה ידידיה דמרגלו הוא עושה, ואף דלריך לתת לה כתובתה מ"מ גט חוצ הוא לה, כדחתן צפ"ק דגיטין (דף יא:), ולמה תתן שכר הסופר, ואולי נוכל ליישב עפ"מ"ש המשנה למלך צפ"י מהל' גירושין הלכ"א צ"ס כמה ראשונים דהא דקאמרי צ"ה בשלהי גיטין (דף 5.) לא יגרש אדם את אשתו אלא"כ מלא צה ערות דבר, א"י ענה עוצה בלעד, אלא יש צזה משום איסור דאורייתא, יעו"ש, וא"כ צגט צדרך כלל היא גרמה לעצמה שחגורה, וס"ד שהיא תתן שכר הסופר, והלא ה"ט דצטל נותן שכר הסופר משום דכתיב וכתב ונתן, ול"ע.

פרק ד

[ב"ב קסח.] אין כותבין שטרי אירוסין וכו' פשיטא לא לריבא דאפילו לורצא מרצן דניחא ליה לחמוה לקרוביה, וכתב הרגמ"ה וז"ל: פשיטא דאין כותבין אלא מדעת שניהן עד שיתראו שניהן לא לריבא דאפילו לורצא מרצן סד"א כותבין שלא מדעתה דכיון דלורצא מרצן היא תתרא צהנהו קדושין כשיגיע לידה קמ"ל דאפ"ה אין כותבין אלא מדעת שניהן והחתן נותן שכר עכ"ל, וקשה לי דהרי נחלקו אמוראי צפ"ק דקדושין (דף ע:.) אם כתב שטר קדושין לשמה ושלא מדעתה אם מקודשת אי לא, יעו"ש, והביאו הריטב"א צמחני, וא"כ קשה דלמה פשיטא ליה דאין כותבים אלא מדעת שניהם, והלא איבא מ"ד דכותבים שלא מדעתה, והיה אפשר לומר דסוגיין קאי כמ"ד כותבים שלא מדעתה ומוקי למחני צשטרי פסיקתא, כדאיתא התם, אולם מלשון הרגמ"ה שכתב דס"ד שתתרא צהנהו קדושין כשיגיע לידה משמע דמשטעי צשטר קדושין.

והרשב"ם כתב וז"ל: אפילו לורצא מרצן החתן סד"א חמיו יתן כל השכר שהרי משיא צתו לתלמיד חכם עכ"ל, הרי שלמד דהגמרא קאי על הא דתנו והחתן נותן שכר.

וע"ז פריך פשיטא ומשני, ואם צשטרי פסיקתא קאי למה פשיטא ליה דחתן נותן שכר, אדרבה שניהם יתנו השכר שהרי צשטר כתוב זכות שניהם, והרמב"ן כתב דהא דחתן נותן שכר, אם מוקמינן מחני צשטרי פסיקתא, הוא משום דאיבו קני מהשתא, ומה שקנתה אשה קנה בעלה, וגמלא זכותא ידידיה רק לזמן עתיד, ולמ"ד שטר קדושין ממש הא קמ"ל דאפי' לורצא מרצן וכו', עכ"ד הרמב"ן, יעו"ש, הרי דה"ט דחתן נותן שכר משום דזכותא ידידיה אחא מיד, אבל לא הו"מ למיפרך פשיטא אלא למ"ד מחני צשטר קדושין ממש, וגמלא דלפירוש הרשב"ם והרמב"ן קאי סוגיין כמ"ד שלא מדעתה פסול ומחני צשטר קדושין, וכן פסק הרי"ף צקדושין, ולכא"ו ל"ל לפי"ז דהא דצטעין מדעתה לאו היינו משום דגם היא צכלל עושי המעשה, אלא משום דצטעין דומיא דגט, ועיימש"נ (ש"א פי"ז), דאל"כ למה לא תתן גם היא שכר הסופר, אמנם י"ל דמ"מ הוא נותן דכל ההגאה שלו שהוא קונה האשה וגם מקבל דדוניה, כמו"ש הנמו"י, ואע"ג דזכות איבא גם לה דעצ למיתצ טן דו מלמיתצ ארמלו, מ"מ עיקר ההגאה שלו ועליו מוטל שכר הסופר. והנה פסק הרמ"א צאה"ע סי' נ"א סעי' א' דהחתן לריך לשלם שכר התנאים, וכתב הגר"א דמקורו מסוגיין דמוקמינן צקדושין ובכתובות צשטרי פסיקתא, (ואגב עי' צצ"ש שכתב דאפילו אם הוא ת"ת, ולכא"ו היינו דלא כהרמב"ן הנ"ל דהא דקאמר קמ"ל צלורצא מרצן קאי צשטר קדושין, כמש"נ, אלא די"ל דמ"מ קושטא כן הוא).

והשתא ל"ע צהרמ"א דהרי לא מוקמינן מחני צשטרי פסיקתא אלא למ"ד שטר קדושין שנכתב שלא מדעתה כשר, אבל למ"ד שלא מדעתה פסול מוקמינן מחני צשטרי קדושין כפשוטו, וא"כ מנלן דצשטרי פסיקתא חתן נותן שכר, והלא א"י פשוט כלל דהא יש צו זכות שניהם, ורק אם מוכרחים אנו לאוקמי מחני צשטרי פסיקתא נאמר דחתן נותן שכר מפני שזכותו צא מיד, וכמו"ש הרמב"ן, כנ"ל, וא"כ אליבא דהרי"ף צקדושין והרמב"ם צפ"ג מהל' אישות הל"ד שפסקו דשלא מדעתה אינה מקודשת מנלן דצשטרי פסיקתא חתן נותן שכר, והעור והמחבר צאה"ע סי' ל"צ סעי' א' פסקו דכתבו שלא מדעתה ה"ז ספק מחודשת, וגם

הרשצ"א דאין כותצים חא"כ ראו קיומו, ואי לא הו"ל עד מפי עד, וא"כ ע"כ צדיין מיירי שלא נמחק לגמרי אלא עוד רשומי ניכר, ועדיין יכול להציאו לפני צ"ד והם יראו בעצמם מה שכתוב צו, וא"כ יכולים נמי להעיד עליו ולא הוי עד מפי עד דכור מילתא דעצידא לגלוי, ועיימ"ש הכ"מ צפ"א מהל' גירושין הלכ"ג, אבל הרשצ"ס חז"ל צשיעת התוס' דאין כאן משום עד מפי עד הו"ל וכו' כנחקרה, וא"כ אפילו נמחק לגמרי יכולים להעיד עליו וכותצים לו אחר, עכת"ד התומים, ועיימ"ש צנחיות המשפט סק"א שם.

ועיימ"ש הנמו"י צשם הרשצ"א וז"ל: אמר המחבר מורי נ"ר אומר דבעדים שהכירו החתימות סגי שאין זה עד מפי עד כי על עיקר הכתב הם מעידים ולא על המנה וזו היא עדות גמורה וקיום גמור הוא וכו' זה כאילו העידו נחצר לנו שהיה לפלוגי שטר מכר או שטר מתנה וכן עיקר עכ"ל, ועי' צקלוב"ח סי' מ"ו סק"ג שהציא דברי הנמו"י וכתב דהנמו"י ס"ל כהתוס' דה"ע משום דעדים שצטר הו"ל כמי שנחקרה צ"ד, ועיימ"ש נמי צסק"א.

ואולם בדברי הנמו"י לא הוזכר כלל ענין נחקרה, ולענ"ד היה נראה לפרשם באופן אחר, דהיכא דהיה לו שטר ונשרף, לא אמרינן דבעל שטרו והשתא הוא לריך שטר אחר למלאות מקום הראשון, אלא דאין שריפת השטר מצטל דין וכה השטר כלל, ורק החזרת השטר או שאר ציטול מדעת בעל השטר יכול לבעל השטר, אבל אם נשרף באונס של בעל השטר אין כאן ציטול כלל, ועדיין השטר וכו' צעולם אלא שאינו כתוב צייר ואין לבעלו האפשרות להראותו ולצרר כחו צ"ד, ויתר על כן מצינו דאפילו קנו מידו לכתוב ועדיין לא כתבו אינו יכול לטעון פרעתי אם ס"ל דחלו השעצודים מיד, כמו"ש המל"מ צשם צעה"ת צפ"א מהל' מלוה ולוה הל"א, ועיימ"ש"נ (ש"ה פט"ו), וה"ה אם נשרף או נמחק עדיין איתא לשטרא צעולם אלא שאינו כתוב צייר, וא"כ כשצאו עדים להעיד צפני צ"ד על מה שהיה כתוב בשטר אין צוה משום עד מפי עד, דלא הוי עד מפי עד אלא צכה"ג שאין ההגדה נאמרת צפני צ"ד אלא ע"י עד אחד, אבל הכא, אע"פ שהמלוה עומד צידים ריקניות, האמת הוא שאינם ריקניות כלל, אלא שטרא

הרמ"א לא השיגו שם, והיינו משום דנחלקו צה צוותא, עיי"ש צציאור הגר"א ועי' צבעל המאור ומלחמות שם צקדושין, ולא הוכרעה ההלכה ונשארה ספק מקודשת, וא"כ ליהוי נמי ספק אם החתן נותן שכר התנאים, דאם מקודשת מוקמינן למתני' צשטרי פסיקתא וחתן נותן שכר, ואם אינה מקודשת מוקמינן למתני' צשטרי קדושין, אבל צשטרי פסיקתא שניהם נותנים, וא"כ לא ליתן חתן אלא חלי השכר וצבהלי השני יפטר מספק, ולמה פסק הרמ"א דחתן נותן שכר התנאים.

ואולי י"ל דבאמת מוטל על כל אחד ואחד ליתן שכר שלם להסופר, דהא יש זכות לשניהם צהשטר, אלא כיון דמוטל חיוב שלם על שניהם אינם משלמים תרי זימני אלא חולקים צניהם וכל אחד נותן החלי, וצשטרי פסיקתא האשה פטורה מלשלם דחיובה מוטל צספק, ולכן נטל הסופר שכר שלם מיד החתן.

פרק ה

[ב"ב קסח.] תנן מי שנמחק שטר חוצו מעמיד עליו עדים וצא לפני צ"ד ועושין לו קיום וכו', ועי' צחו"מ סי' מ"א סעי' א' דמצואר שם דאית צוה מחלוקת הרשצ"ס והר"י, דהרשצ"ס סבר דאפילו נמחק לגמרי יכול להעמיד עליו עדים לפני צ"ד ויכתבו לו אחר, והר"י ס"ל דדוקא אם עדיין רשומי ניכר יכול להעמיד עליו עדים, והקשה צתומים צסק"א דהא גמרא ערוכה היא צצ"ק (דף נח:) גצי שורף שטרותיו של חצירו אי איכא סהדי דידעו מה היה כתוב צשטרא ליכתבו לו שטרא מעליא, הרי דאפי' צנשרף כותצין לו שטר אחר, וה"ה צנמחק לגמרי.

ובתב התומים דהא מילתא חליא צמחלוקת הראשונים, דהרשצ"א שם כתב דהנך סהדי שראו מה שהיה כתוב צתוכו ראו נמי קיומו צתוכו שנתקיים לפני צ"ד, וצכה"ג לא הו"ל עד מפי עד אלא כעדים המעידים על פסק צ"ד, אבל התוס' שם וצכתוצות (דף כ.) כתב דמיירי אפילו צכה"ג שאין כתוב צו הנפק אלא ה"ע דלא הו"ל עד מפי עד דעדים החתומים על השטר הוי כנחקרה צ"ד, והר"י ס"ל צשיעת

קנוי'א צינו וצין לוי ויו'יא לוי או'חו השטר
לאחר ג' שנים שהפסיד ראובן שטרו ויטעון כי
שמעון מסרו לו ונתן לו השדה ולא ילטרך הוא
להציא ראי' למ"ד ח"ל להציא ראי' ול"ל דכה"ג
לריך להציא ראי' עכ"ל, יעו"ש היטב.

וצל"ע שהרי כתבו החוס' דאין לחוש שהמוכר
יפסיד ללוקח ע"י כתיבת שתי שטרות
ויו'יא השני לאחר ג' שנים, דכיון שיש להלוקח
חזקה הרי החזקה עומדת במקום השטר ויכול
לטעון עדיין הרבה שטרות כתבת, וא"כ מהי
קושייתם שעדיין יכול להפסיד ללוקח ע"י מסירת
השטר השני ללוי ויעשה קנוי'א עמו, ולמה לא
יוכל לטעון דכה"ג נמי הרבה שטרות כתב ראובן
ומסר לך השני, וצודאי יכול לטעון טענה זו אם
יש לו שטר צידו, שהרי כל קושיית החוס' היא
שיפסיד לו לאחר ג' שנים שאז כבר הפסיד
שטרו, וא"כ מה לי שהפסיד שטרו לאחר ג'
שנים, והלא יש לו חזקה וחזקה עומדת במקום
השטר, ומ"ש דכנגד המוכר הוי חזקה במקום
שטר וכנגד לוקח אחר לא.

וגראה דהנה אין טענה כנגד השטר מועלת
לאורועי שטרא, כמש"ג (ש"י פ"ה),
דה"ז מנגדת לחזקת השטר, ולפי"ז אין טענה
הרבה שטרות כתבת מועילה כנגד השטר מדין
טענה אלא דכה"ג שאין הטענה מרעא לשטרא,
והיינו דכיון דכותבים שטר למוכר חט"פ שאין
לוקח עמו, ח"כ כשזה המוכר כתב הרבה
שטרות כדין עשה, ואם יזדמן שלא יוכל
להשתמש באחד מהם יתן השני, וגמאל דלפי
טענתו של הרבה שטרות כתבת לא הורע השטר
שציד המוכר, אלא טענתו הויא דזה השטר
נכתב כדין ורק שמעולם לא נמסר, וטענה כזו
טענה מעליא היא כנגד השטר, אלא דאיכא
ריעותא צטענתו דאם כנים הדברים היה לריך
להיות גם להלוקח שטר צידו, ולהכי אין טענה
זו מועלת אלא כשיש לו שטר צידו, ואם עברו
עליו שלש שנים והפסיד שטרו הרי החזקה
עומדת במקום השטר, דלאחר ג' שנים שוב ליכא
ריעותא צטענתו שטעון הרבה שטרות כתבת
דאיפה שטרו, דיכול לומר דמה שאין לו שטר צידו
לא צטעיל שהחזירו לו אלא שלא נזהר לשמרו לאחר
שלש שנים.

אמנם כ"ז הוא כשהוא עושה כנגד המוכר
דעלם טענתו לא מרעא לשטרא, אצל

אית ליה ורק שאינו כתוב צנייר, ועדים אלו
מגלים ומצדדים לצ"ד ענין השטר שיש לו
להמלוה, ואין זה אלא גלוי מילתא בעלמא, וה"ז
כמו שטר שצא לפני צ"ד ואינם יודעים לקרותו
דמתורגמן קורא לפניכם, ועיימש"ג (ש"י פ"ג),
ואין כאן משום עד מפי עד, וגראה דכן מדויק
צלשון הנמו", ודו"ק, ועי' בקו"ש שלכאורה כיון
לסברא זו, יעו"ש מ"ש.

פרק ו

[ב"ב קסה:] ת"ר הרי שצא ואמר אצד שטר
חוצי חט"פ שאמרו עדים אנו כתבנו
וחתמנו ונתנו לו אין כותבין לו את השטר דד"א
בשטרי הלואה אצל שטרי מקח וממכר כותבין
חוץ מן אחריות שצו רשצ"ג אומר חף שטרי מקח
וממכר אין כותבין וכן היה רשצ"ג אומר הנותן
מתנה לחברו והחזיר לו את השטר חזרה מתנתו
וחכ"א מתנתו קיימת.

וכתבו החוס' דד"ה אצל וז"ל: ורשצ"ג אומר
אין כותבין אפילו בשטרי מקח וממכר
פי' דשמא אחר שקנאה החזיר שטרו למוכר וחזר
המכר והשתא אי לא עבדינן ליה שטרא להאי
מהימן מוכר לומר הוא החזיר לי השטר וחזר
המכר שהרי אין לזה שטר אצל אם עושין לזה
שטר איך יוכל לומר שלי היא כשיו'יא שטר שלו
הלא הלוקח תופס השטר שהוא שלו ויאמר
למוכר שטר שצידך לא החזרתיו לך אלא
כשמכרת לי הקרקע כתבת לי כמה שטרות
דכותבין שטר למוכר חט"פ שאין לוקח עמו
והאחד צידך עדיין וחכ"א מתנתו קיימת וא"כ
גבי מקח וממכר ליכא למיחש למידי וכו' חימה
לר"י שכל מוכר שדה יכול להזיק ללוקח דכיון
שכותבין שטר למוכר חט"פ שאין לוקח עמו
דזימנין דכתב שני שטרות ונותן האחד ללוקח
ולאחר שלש שנים או ארבע שיפסיד הלוקח את
שטרו יצא ויאמר החזיר לי השטר וכו' וי"ל
דאיכא למימר שכיון שהחזיק שלש שנים צקרקע
עומדת החזקה במקום השטר ויכול לטעון כל
מה שיוכל לטעון אם היה השטר צידו וכו'
ותימה לרשצ"ג שמ"מ יכול המוכר לעשות שני
שטרות כגון ראובן דכתב צ' שטרות שמכר שדה
לשמעון ויתן האחד לשמעון ואחד ללוי ויעשה

כשהוא טוען כנגד לוי שראובן כתב הרצה שטרות ואחר שמסר שטר הראשון לשמעון מסר לשטר השני ללוי ברמאות, ומה שהשטר הוא ציד לוי^{הוא שטר} הוא שלא כדון, הרי זו הטענה מרעא לשטרא, ולא כל כמיניה לטעון טענה כזו כנגד השטר, אלא דנהי דאין זו הטענה מועלת מדון טענה, מ"מ אם יכול להוכיח שראובן כתב הרצה שטרות, הרי הוכחתו מועלת כנגד השטר, ולא מדון טענה אלא מדון ראייה, ולהכי כשיש לו שטרו צידו ה"ז הוכחה גמורה על רמאות דראובן ואיתרע שטרא דלוי, אצל אם אין לו שטר צידו אין כאן הוכחה, ואף אם עצרו עליו ג' שנים אין החזקה מועילה לו במקום השטר, דסוכ"ס אין לו ראייה כנגד לוי, ורק היכא דלריך להשטר לסלק ריעותא של אחוי שטרך מטענתו, עומדת החזקה במקום השטר לסלק הריעותא, אצל היכא דאילטרריך להשטר לעלם הדין צתורת ראייה, צודאי ליכא למימר דחזקתו עומדת במקום השטר.

פרק ז

[ב"ב קסח:] שם צא"ד פירשו התוס' מח' רש"צ"ג ורצון צענין אחר וז"ל: רש"צ"ג אומר אף שטרי מקח וממכר אין כותצין כדמפרש לקמן שיש לחוש שמא החזיר הלוקח למוכר וחזר המכר ואם לא נכתב שטר שני ללוקח יוציא המוכר הקרקע מיד הלוקח ע"י השטר שהחזיר לו אצל אם נכתב לו שטר שני ללוקח אפילו יוציא המוכר על הלוקח השטר שהחזיר לו לא יועיל כלום שיאמר הלוקח שני שטרות היו לי ולא החזרתי לו אלא אחד וכיון שהאחד עדיין צידו לא חזר המכר וכו' ורצון דפליגי עליה דרש"צ"ג ס"ל דאין אותיות נקנות צמסירה כדמפרש לקמן ולריך לכתוב קני לך האי שטרא וכל שעבודיה וכיון שכותצין שמקנה לו מה שכתוב בשטר אין לחוש אם השטר השני ציד הלוקח שאפילו יש צידו אלק שטרי מכר קנה המוכר בחזרת השטר כיון שכתב לו הלוקח שחזר ומקנה לו וכו' וקל"ה קשה לפי ענין צתרא זה הא משמע ממילתיה דרש"צ"ג דחייש שמא חזר המכר אצל לאיניש דעלמא שמא נתן לו הלוקח כדי לקנות צדה לא חייש מדקאמר וכן היה רש"צ"ג אומר הנותן מתנה לחזירו כו' עד חזרה מתנתו

וי"ל דלאיניש דעלמא אם נתן לו הלוקח שטר מכר שלו כדי לקנות השדה קנה צמסירה אע"פ שיש עדיין שטר שני צידו וכו' ודוקא למוכר לא תועיל חזרת השטר אחר כיון שצטער שני הנשאר ציד הלוקח כתוצה חוצה המוכר עכ"ל, יעו"ש, ומ"ש התוס' דלרצון לא איכפת לן אם נשאר שטר שני ציד הלוקח הואיל וצעינן נמי כתיבה צהדי מסירה, עולה יפה לפי שיעתם דאין המסירה עיקר הקנין וכתיבה היא לסלק טענת נייר צדינו לך, אלא דהכתיבה הוי מעיקר הקנין, כמש"נ (ש"ח פ"ג), ומשו"ה איכא קנין גמור ע"י כתיבה ומסירה אף צכה"ג.

וביאור הכ' חילוק שכתבו התוס' בין איניש דעלמא לצין מוכר, דאם היה ללוקח צ' שטרות ומסר א' מהם לאיניש דעלמא קנה אצל למוכר לא קנה, כפי הנראה הוא דלאיניש דעלמא מועלת מסירתו מדון קנין, דע"י מסירת השטר איכא הקנאה על הקרקע הכתובה צו, דכיון שמסר לו שטר על הקרקע ה"ז נקנית צמסירתו, אצל החזרת השטר למוכר לאו מדון הקנאה היא אלא מדון ציטול הקנין, דצחצחצח השטר הריכו מצטל הקנין, וכלשון הגמ' דחזרה מתנתו, ונהי דדין זה תלוי באותיות נקנות צמסירה, דאל"ה אין מסירת השטר שייכת להקרקע, מ"מ מאחר דס"ל דאותיות נקנות צמסירה, הרי מסירת השטר מועלת צתורת ציטול על המכר, ולא שייך ציטול על המכר צכה"ג שעדיין נשאר שטר ציד הלוקח, וכל זמן דאיכא שטר צידו עדיין המכר קיים, אצל לגבי איניש דעלמא לא איכפת לן צמה שנשאר שטר צידו, דהא איכא הקנאה מעליא ע"י מסירת השטר.

אלא דל"ע דנהי דלא שייך ציטול ע"י החזרת השטר כל זמן שנשאר עוד שטר אחר ציד הלוקח, מ"מ למח יגרע המוכר מאיניש דעלמא, ולמה לא יקנה גם הוא צתורת הקנאה של מסירת השטר אף כשנשאר שטר אחר ציד הלוקח, ודוחק לומר דסתמא דדעתיה דהלוקח הוא לאיניש דעלמא צהקנאה ולהמוכר צציטול, ולא משתמע שאם יפרש הלוקח דעתו להקנות למוכר צהקנאה שתועיל מסירתו צכה"ג שנשאר עוד שטר צידו.

וגראה לצאר דברי התוס' עפימ"ש הרש"צ"ס לעיל (דף מ.) צד"ה וכן מודעא וז"ל: